

Кірдіна Олена Григорівна,
*д.е.н., професор кафедри фінансів, обліку і аудиту,
Український державний університет залізничного транспорту,
м. Харків, Україна*

Стешенко Олена Дамирівна,
*к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту,
Український державний університет залізничного транспорту,
м. Харків, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ»

Заробітна плата в системі соціально-економічних показників розвитку економіки посідає одне з найважливіших місць і являє собою, з одного боку, основне джерело доходів працівників, з іншого – є суттєвим елементом витрат для роботодавця і водночас стимулюючим чинником для підвищення продуктивності праці. На підприємствах залізничного транспорту витрати на оплату праці складають близько 50% від загальних експлуатаційних витрат, тобто витрат, пов'язаних з основною діяльністю підприємств. Саме тому постає питання щодо визначення особливостей організації обліку заробітної плати на підприємствах залізничного транспорту з метою виявлення резервів підвищення ефективності її використання. Виконуючи свої основні функції відтворювальну (забезпечує нормальне відтворення працівника як робочої сили відповідної кваліфікації), стимулюючу (передбачає встановлення продуктивності праці, покращення результатів роботи), регулюючу (реалізує принцип диференціації заробітної плати у залежності від фаху, рівня кваліфікації, складності праці, напруженості завдань) та соціальну (спрямована на забезпечення однакової оплати праці за однакову роботу, реалізує принцип соціальної справедливості), заробітна плата стає потужним фактором підвищення продуктивності праці для кожного окремого працівника, а отже фактором підвищення ефективності функціонування підприємства в цілому. Бухгалтерський облік заробітної плати на підприємствах АТ «Укрзалізниця» базується на нормативно-правовому забезпеченні обліку оплати праці. Діюча нормативно-правова база з питань оплати включає в себе наступні нормативні акти:

- Конституція України – регулює основні права та обов'язки громадян України, визначає право громадянина на працю та її оплату [1];
- Господарський кодекс України – розмежовує види підприємств в залежності від засновників та інших факторів, визначає форми організації бухгалтерського обліку в залежності від типу підприємства [2];
- Цивільний кодекс України – визначає основні аспекти юридичних стосунків підприємств, регулює правові взаємовідносини між підприємствами та працівниками [3];
- Податковий кодекс України – визначає порядок оподаткування всіх видів доходів фізичних осіб, розмір податкової соціальної пільги, розрахунок податку з доходів працівників, складання звітності по податку з доходів працівників [4];

- Закон України «Про оплату праці» – визначає сутність та принципи оплати праці в Україні, регулює економічні, правові, організаційні основи оплати праці працівників, які знаходяться в трудових відносинах [5];

- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» – визначає порядок організації бухгалтерського обліку на підприємствах різних галузей в Україні, регулює організацію бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні [6];

- Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування» – визначає платників, порядок стягнення та використання єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування, застосовується для правильного розрахунку розміру єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування [7];

- НП(С)БО 16 «Витрати» – визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства на оплату праці та її розкриття в фінансовій звітності [8];

- НП(С)БО 26 «Виплати працівникам» – Визначає методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про виплати працівникам, регулює порядок виплат в грошовій та негрошовій формах працівникам за виконану роботу [9].

Основою організації праці робітників товариства є тарифні сітки, тарифні ставки та схеми посадових окладів. Тарифікація робіт, їх розподіл, віднесення до того чи іншого розряду кожної професії здійснюється на підставі норм, які зазначені в Довіднику кваліфікаційних характеристик професій працівників «Залізничний транспорт і метрополітен» [10].

Положенням про оплату праці працівників АТ «Укрзалізниця» додатково встановлено систему доплат і надбавок до тарифних ставок і посадових окладів.

А саме доплати здійснюються за: суміщення професій, розширення зони обслуговування або збільшення обсягу робіт, виконання обов’язків тимчасово відсутнього працівника, роботу у важких і шкідливих та особливо важких і особливо шкідливих умовах праці, роботу у вечірній час і у нічний час, поділ робочого дня (зміни) на частини, за керівництво бригадою (бригадиру, який не звільнений від основної роботи), майстрам (старшим майстрам) і контрольним майстрам (старшим контрольним майстрам), яким в установленому порядку присвоюється звання «Майстер II класу» і «Майстер I класу», працівникам, що мають науковий ступінь кандидата чи доктора наук відповідно до спеціальності, роботу в зоні радіоактивного забруднення, працівникам, яким під час роботи у АТ «Укрзалізниця» присвоєні почесні звання «Заслужений працівник транспорту України», «Заслужений будівельник України», «Заслужений енергетик України», «Заслужений юрист України», «Заслужений раціоналізатор України» та інші почесні державні звання відповідно до спеціальності, працівникам, які нагороджені знаком «Почесному залізничнику», «Почесний залізничник», «Залізнична Слава» трьох ступенів

Надбавки встановлюються за високу професійну майстерність, високі досягнення у праці, виконання особливо важливої роботи, знання та використання в роботі іноземної мови, допуск до державної таємниці, класність

водіям легкових і вантажних автомобілів, автобусів, наявність прав управління машиністам локомотивів (моторвагонного рухомого складу), вислугу років, престижність праці педагогічних працівників.

Організаційна структура управління, сформована у АТ «Укрзалізниця» має одну особливість, яка оказує суттєвий вплив на бухгалтерський облік в цілому та облік оплати праці. Кожне структурне підприємство АТ «Укрзалізниця» веде самостійно бухгалтерський облік в повному обсязі: оформлює та реєструє первинні документи, складає реєстри та фінансову звітність. Одночасно структурні підприємства є складовою частиною залізниці, до якої подає фінансову звітність. При цьому використовується єдина методологія обліку заробітної плати, але у залежності від господарства залізниці, до якого належить структурний підрозділ, можуть бути використані окремі галузеві чи внутрішньогосподарський нормативи до встановлення доплат і надбавок працівникам структурних підрозділів та їх відображенню у фінансовій звітності.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон від 01.01.2020 №254к/96-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. [URL:http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-ВР#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-ВР#Text) (дата звернення: 01.11.2023)
2. Господарський кодекс України: Закон від 08.10.2023 №436-IV. База даних «Законодавство України» / ВР України. [URL:http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text) (дата звернення: 01.11.2023)
3. Цивільний кодекс України: Закон від 05.10.2023 №435-IV. База даних «Законодавство України» / ВР України. [URL:http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text) (дата звернення: 01.11.2023)
4. Податковий кодекс України: Закон від 03.09.2023 №2755-VI. База даних «Законодавство України» / ВР України. [URL:http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text) (дата звернення: 01.11.2023)
5. Про оплату праці: Закон України станом на 01 квітня 2023 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. [URL:http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-ВР#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-ВР#Text) (дата звернення: 02.11.2023)
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України станом на 10 серпня 2022 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. [URL:http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14@Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14@Text) (дата звернення: 02.11.2023)
7. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України станом на 07 вересня 2023 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. [URL:http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text) (дата звернення: 02.11.2023)
8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ МФУ станом на 03 листопада 2020 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. [URL:http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text) (дата звернення: 03.11.2023)
9. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам»: Наказ МФУ станом на 03 листопада 2020 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. [URL:http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03#Text) (дата звернення: 03.11.2023)
10. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників «Залізничний транспорт і метрополітен»: Наказ МІУ станом на 20 травня 2016 р. База даних «Законодавство України» / Мінінфраструктури України. [URL:http://mtu.gov.ua/documents/513.html](http://mtu.gov.ua/documents/513.html) (дата звернення: 03.11.2023)